

ปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของ
ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม
**Leadership Factors which Affect the Work Performance under the Roles
and Duties of the Heads of Villages in Wapiphatum District,
Maha Sarakham Province.**

ภักดี นามวิจิตร,
สิทธิพรร์ สุนทร และ สมเกียรติ เกียรติเจริญ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
**Pukdee Namwijitr,
Siththiporn Soonthorn and Somkiet Kietjareon**
Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand
Corresponding Author, E-mail : thantikan22@gmail.com

บทคัดย่อ*

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน 2) ระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 161 คน โดยใช้สูตรการคำนวณของทาโร ยามาเน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .92 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง โดยวิธี Stepwise โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83, S.D. = 0.87$) 2) ระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97, S.D. = 0.65$) 3) ปัจจัยภาวะผู้นำที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมทั้ง 5 ปัจจัย สามารถอธิบายตัวแปรตาม คือ การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอวาปีปทุม

* วันที่รับบทความ : 30 ธันวาคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ 10 พฤษภาคม 2566; วันที่ตอบรับบทความ : 13 กุมภาพันธ์ 2566

Received: December 30 2022; Revised: May 10 2023; Accepted: February 13 2023

จังหวัดมหาสารคาม โดยรวม ได้ร้อยละ 64.20 ($R^2 = 642$) สามารถเขียนรูปสมการ คະแนนมาตรฐานได้ดังนี้

$$Z_r = 374X_5 + .329X_4 + .314X_2$$

คำสำคัญ : ปัจจัยภาวะผู้นำ; บทบาทผู้ใหญ่บ้าน; การปฏิบัติงาน

Abstracts

The purposes of this research were 1) to investigate the level of the leadership factors which affect the work performance under the roles and duties of the heads of villages. 2) to investigate the level of the work performance under the roles and duties of the heads of villages. And 3) to study the leadership factors resulting the work performance under the roles and duties of the heads of villages in Wapiphatum District, MahaSarakhm Province. The study was the quantitative research. The samples were 161 persons related with the work performance under the roles and duties of the heads of villages in Wapiphatum District, MahaSarakhm Province calculated by Taro Yamane's formula and selected through stratified and simple random sampling techniques. The instrument used in the research was a five rating scale questionnaire with 0.92 of reliability. The statistics encompassed frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's Product-moment correlation coefficient and multiple regression by Stepwise method with the statistic significant level at.05

The results of the research were as follows ; 1) the level of factors influencing on the work performance under the roles and duties of the heads of villages in Wapiphatum District, MahaSarakhm Province as a whole was rated at high level. ($\bar{X} = 3.83$, $S.D. = 0.87$) 2) the level of factors influencing on the work performance under the roles and duties of the heads of villages as a whole was rated at high level. ($\bar{X} = 3.97$, $S.D. = 0.65$) 3) The relationship between the 5 leadership factors and the work performance under the roles and duties of the heads of the villages was rated at moderated level, which could be predicted that 64.20% ($R^2 = 642$), as shown in the standard equation as follow ;

$$Z_r = 374X_5 + .329X_4 + .314X_2$$

Keywords: Leadership Factors; the Roles of the Heads of Villages; Performance

บทนำ

การปกครองส่วนภูมิภาคของไทย ประกอบด้วย จังหวัด และ อำเภอ โดยจังหวัด เป็นการรวมท้องที่หลาย ๆ อำเภอ ตั้งขึ้นเป็นจังหวัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล การตั้ง ยุบ และเปลี่ยนแปลงเขตจังหวัด ให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด และในจังหวัดหนึ่งให้มีหน่วยราชการบริหารรองจากจังหวัดเรียกว่า “อำเภอ” การตั้ง ยุบ และเปลี่ยนแปลงเขตอำเภอ ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา มีนายอำเภอเป็นผู้ปกครองดูแล มีกำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ช่วยในการปกครองและพัฒนาตำบลและหมู่บ้านของตนเอง โดยหมู่บ้านเป็นหน่วยปกครองที่ครอบคลุมทุกพื้นที่ทั่วประเทศ ซึ่งเรียกเป็นภาษาราชการว่า “การปกครองท้องที่” ซึ่งเริ่มมาจากรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โดยใน ร.ศ. 111

(พุทธศักราช 2435) ทรงโปรดให้มีการทดลองจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้าน ขึ้นที่อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นครั้งแรก โดยให้ราษฎรเลือกผู้ใหญ่บ้านแทนการแต่งตั้งโดยเจ้าเมือง นับแต่นั้นมา จึงได้มีการจัดระเบียบการปกครอง หมู่บ้าน ตามหัวเมืองต่าง ๆ โดยตราเป็นพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 ต่อมา มีการตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 ขึ้นใช้บังคับแทน ในสมัยรัชกาลที่ 6 และมีการใช้สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน (กรมการปกครอง, 2552 : 19) ในการแบ่งการบริหารราชการแผ่นดินส่วนภูมิภาคของไทย หมู่บ้านเป็นหน่วยงานที่มีมากที่สุดและอยู่ระดับล่างสุด ในหมู่บ้านหนึ่งให้มีผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่ง และมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง หมู่บ้านละสองคน เว้นแต่หมู่บ้านใดมีความจำเป็นต้องมีมากกว่าสองคน ให้ขออนุมัติกระทรวงมหาดไทย และในหมู่บ้านใด ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควร ให้มีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ ก็ให้มีได้ตามจำนวนที่กระทรวงมหาดไทยเห็นสมควร ผู้ใหญ่บ้านจะได้รับเงินเดือน แต่มิใช่จากเงินงบประมาณประเภทเงินเดือน ส่วนผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง จะได้รับเงินตอบแทนตามที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

ผู้ใหญ่บ้านเป็นบุคคลที่มีความสำคัญยิ่ง เป็นผู้หน้าที่สามารถใช้ทั้งพระเดชและพระคุณกับประชาชนในพื้นที่ การใช้พระเดชก็คือการใช้อำนาจตามที่กฎหมายได้ให้อำนาจไว้ ส่วนการใช้พระคุณก็คือการสร้างสรรคความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านของตน ดูแลให้ประชาชนให้มีความเป็นอยู่อย่างสงบสุข ไกลเกลียดความขัดแย้งในพื้นที่ ประสานการพัฒนาของชุมชนในการสร้างความเจริญให้เกิดขึ้นในพื้นที่ ที่สำคัญคือ นอกจากทำหน้าที่ปกครองแล้วยังมีบทบาทในฐานะตัวแทนของทางราชการ เช่นการอำนวยความสะดวกให้กับราษฎรในการติดต่อกับทางราชการ การตอบสนองนโยบายของทางราชการการ ส่วนบทบาทในฐานะตัวแทนประชาชนคือเป็นผู้อาสาเข้ามาทำงานรับใช้ประชาชนมากกว่าที่จะยึดถือเป็นอาชีพเหมือนข้าราชการอื่น ค่าตอบแทนที่ได้รับจึงไม่มาก และการที่ประชาชนได้เลือกมาเป็นผู้ปกครองก็เพื่อจะได้พึ่งพาอาศัยเป็นปากเสียงแทนพวกเขาในการปกป้องประโยชน์ส่วนรวมและในการติดต่อประสานงานกับส่วนราชการ (กรมการปกครอง, 2552 : 23)

โลกของเราก้าวสู่กระแสแห่งโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก อันเนื่องมาจากการวิจัยค้นคว้า และการพัฒนาเทคโนโลยีโทรคมนาคมในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านดาวเทียมและใยแก้วนำแสง ทำให้การถ่ายทอดความรู้เป็นไปอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว โดยเฉพาะการบริหารจัดการ เป็นยุคแห่งสารสนเทศอย่างสมบูรณ์ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์แบบเก่าเกี่ยวกับบทบาทผู้นำและภาวะผู้นำไปสู่มุมมองที่เป็นกระบวนทัศน์แบบใหม่ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น จากการใช้การควบคุมสู่การใช้การกระจายอำนาจความรับผิดชอบ จากการแข่งขันสู่ความร่วมมือ และจากการเน้นวัตถุสิ่งของเป็นการเน้นด้านและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ภาวะผู้นำจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่งในการศึกษาด้านพฤติกรรมขององค์การ ประการสำคัญคือภาวะผู้นำไม่ใช่สิ่งลึกลับแต่แท้จริงแล้วผู้นำเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ (ฉวีรา เวชญาลักษณ์, 2560 : 2)

ผู้ใหญ่บ้านเป็นตำแหน่งที่สำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นที่ดังที่กล่าวมา ผู้ใหญ่บ้านจึงต้องเป็นบุคคลที่มีภาวะผู้นำสูง กล่าวคือเป็นผู้นำที่ศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ มีการปรับตัว ใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และพัฒนาเรื่องค่านิยม คุณธรรม มาตรฐาน และการมองการณ์ไกลไปในอนาคต มุ่งเน้นการปรับปรุงบุคลิกภาพพยายามหาแนวทางตอบสนองความต้องการและปฏิบัติต่อผู้ตามด้วยคุณค่าความเป็นมนุษย์ ทนต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาและสร้างความสุขให้ชุมชน ในทางตรงกันข้าม หากหมู่บ้านใดมีผู้ใหญ่บ้านที่ขาดภาวะผู้นำ จะทำให้การพัฒนาหมู่บ้านไม่ดีเท่าที่ควรจะเป็น ดังนั้น การที่ภาวะผู้นำจะเกิดขึ้นในตัวของคนใดคนหนึ่ง จึงไม่ใช่เป็นเรื่องเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ แต่เกิดจากการเรียนรู้ การเลียนแบบ การฝึกฝน ทั้งจากประสบการณ์ทางตรงและทางอ้อม ที่สำคัญคือ การที่ผู้นำคนหนึ่งจะรักษาภาวะความเป็นผู้นำของตนเองได้ในระยะยาวนั้น ก็จะต้องมีการอบรมฝึกฝนตนเองในสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เป็นอยู่ (สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ, 2541: 167) ดังนั้น นโยบายที่สำคัญ ของรัฐบาลทุกเรื่องล้วนมีกำหนดผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้เข้าไปมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนทั้งสิ้น อาทิ การแก้ไขและบรรเทาสาธารณภัย รวมทั้งนโยบายของกระทรวง ทบวง กรมอื่น ๆ ทั้งหมด ล้วนมีความจำเป็นต้องประสานงานกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่เพื่อผลักดันนโยบายดังกล่าวให้บรรลุผลสัมฤทธิ์

อำเภอวาปีปทุม เป็นอำเภอขนาดใหญ่ของจังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย 15 ตำบล 240 หมู่บ้าน มีประชากรรวม 107, 533 คน (อำเภอวาปีปทุม, 2565 : 43) เมื่อเปรียบเทียบจำนวนประชากรกับจำนวนผู้ใหญ่บ้านพบว่า ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน ต้องดูแลประชากรถึง 448 คน และปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน และการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐทุกกระทรวงทบวงกรมที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ในหมู่บ้านถือว่าเป็นภาระที่หนักมาก ดังนั้นการมีภาวะผู้นำ จึงเป็นปัจจัยประการสำคัญประการหนึ่งซึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านตามบทบาทที่ได้รับมอบหมายจากราชการ ผลที่ตามมาคือ ความสงบสุขของราษฎร และความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยรวม

ผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการโรงเรียนเสื่อโก้วทิวาสรรค์ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม มีโอกาสได้ร่วมงานกับผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่นเป็นประจำทั้งในด้านการให้คำปรึกษาทางวิชาการ การอำนวยความสะดวกด้านสถานที่ และอุปกรณ์การปฏิบัติหน้าที่สำคัญหลายเรื่อง ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีภาวะผู้นำกับบทบาทของผู้ใหญ่บ้าน จึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ 1) ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย 2) ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม 3) ด้านการอำนวยความสะดวกให้ประชาชน และ 4) ด้านการบริการ ซึ่งผลการวิจัยจะทำให้ทราบว่าปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม และสามารถนำผลการวิจัยดังกล่าวเสนอเพื่อเป็นข้อมูลเพื่อปรับใช้อย่างเหมาะสม ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน
2. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน
3. เพื่อศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ ดังนี้

1. ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ตัวแทนภาคประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม 267 คน (สำนักงานจังหวัดมหาสารคาม, 2564 : 1) ประกอบด้วย

- 1) นายอำเภอ/ปลัดอำเภอ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 9 คน
- 2) เกษตรอำเภอ/นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบระดับตำบล จำนวน 10 คน
- 3) พัฒนาการอำเภอ/นักวิชาการพัฒนาชุมชน จำนวน 8 คน
- 4) ประธาน อ.ส.ม. หมู่บ้าน หรือตัวแทน (ในฐานะตัวแทนภาคประชาชน) จำนวน 240 คน

จาก 240 หมู่บ้าน

2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ตัวแทนภาคประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 161 คน โดยใช้สูตรการคำนวณของทาโร ยามาเน (Taro Yamane, 1973 : 727) ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) คือการกำหนดให้ประชากรจากทุกหน่วยของการวิจัยเป็นกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำมากำหนดสัดส่วนตามหน่วยการวิจัย และเพื่อให้ทุกตำบลมีโอกาสได้รับเลือกให้เป็นกลุ่มตัวอย่างการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้นำ ตำบลมากำหนดสัดส่วนของหมู่บ้าน และใช้การสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple random sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยการจับสลาก จากประชากรทุกหน่วยของการวิจัย โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนายอำเภอ/ปลัดอำเภอ, เกษตรอำเภอ /นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร, พัฒนาการอำเภอ/นักวิชาการพัฒนาชุมชน และเป็นการจับสลากชื่อหมู่บ้านในแต่ละตำบลเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็น ประธาน อ.ส.ม. หมู่บ้าน

3. เครื่องมือการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า แบบปลายปิดและแบบปลายเปิด ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นคำถามปลายปิดแบบเลือกตอบเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นคำถามปลายปิดแบบเลือกตอบเกี่ยวกับระดับปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายปิดแบบเลือกตอบเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน โดยตอนที่ 2-3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2556 : 83) และตอนที่ 4 เป็นข้อเสนอแนะต่อปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของ

ผู้ใหญ่อำเภอในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอน โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสร้างแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุง และเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ภาษา และการวัดผลประเมินผล โดยหาค่าความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับตัวแทนภาคประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่อำเภอ จำนวน 40 คน ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้วิธีวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ขออนุญาตรับรองและแนะนำตัวผู้วิจัยจากคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึงนายอำเภอวาปีปทุม เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากตัวแทนภาคประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่อำเภอในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 267 คน หลังจากที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ระดับปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่อำเภอและระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่อำเภอ ผู้วิจัยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยมีเกณฑ์แปลค่าเฉลี่ย ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด, ค่าเฉลี่ย 3.41-4.20 หมายถึง ระดับมาก, ค่าเฉลี่ย 2.61-3.40 หมายถึง ระดับปานกลาง, ค่าเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายถึง ระดับน้อย และค่าเฉลี่ย 1.00-1.80 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด 3) การวิเคราะห์ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่อำเภอในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยใช้สถิติสัมประสิทธิ์เพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation) และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression) โดยวิธี Stepwise โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอลำดวน จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยประยุกต์จากแนวคิด ปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน (กวี วงศ์พุ่ม, 2549 : 12-18) และการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน (กรมการปกครอง, 2542 : 310 - 313) ดังนี้

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

ปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอลำดวน จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 5 ด้าน

- 1) ด้านความเป็นผู้นำ
- 2) ด้านบุคลิกภาพ
- 3) ด้านมนุษยสัมพันธ์
- 4) ด้านคุณธรรมจริยธรรม
- 5) ด้านความสามารถในการบริหารงาน

ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอลำดวน จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 4 ด้าน

- 1) ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย
- 2) ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม
- 3) ด้านการอำนวยความสะดวกธรรมให้กับประชาชน และ
- 4) ด้านการบริการ

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน โดยรวมและในรายด้าน โดยการใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตารางที่ 1 ระดับปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านโดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

ระดับปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน	\bar{X}	SD	การแปลผล
1.ด้านความเป็นผู้นำ	3.77	0.91	มาก
2.ด้านบุคลิกภาพ	3.61	0.89	มาก

3.ด้านมนุษยสัมพันธ์	4.02	0.88	มาก
4.ด้านคุณธรรมจริยธรรม	4.05	0.92	มาก
5.ด้านความสามารถในการบริหารงาน	3.71	0.90	มาก
โดยรวม	3.83	0.87	มาก

จากตารางพบว่า ระดับปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พบว่า โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83, S.D.= 0.87$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด 5 ด้าน เรียงตามลำดับของค่าเฉลี่ย ดังนี้ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X} = 4.05, S.D.= 0.92$) ด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.02, S.D.= 0.88$) ด้านความเป็นผู้นำ ($\bar{X} = 3.77, S.D.= 0.91$) ด้านความสามารถในการบริหารงาน ($\bar{X} = 3.71, S.D.= 0.88$) และด้านบุคลิกภาพ ($\bar{X} = 3.61, S.D.= 0.89$)

2. ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน โดยรวมและในรายด้าน โดยการใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตารางที่ 2 ระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	\bar{X}	SD	การแปลผล
1.ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย	3.96	0.78	มาก
2.ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม	3.91	0.63	มาก
3.ด้านการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน	3.75	0.70	มาก
4.ด้านการบริการ	4.27	0.68	มากที่สุด
โดยรวม	3.97	0.65	มาก

จากตารางพบว่า ระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พบว่าโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97, S.D.= 0.65$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน เรียงตามลำดับของค่าเฉลี่ย ดังนี้ ด้านการบริการ ($\bar{X} = 4.27, S.D.= 0.68$) ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม ($\bar{X} = 3.91, S.D.= 0.63$) ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย ($\bar{X} = 3.96, S.D.= 0.78$) ด้านการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน ($\bar{X} = 3.75, S.D.= 0.75$)

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรงระหว่างปัจจัยภาวะผู้นำกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ทั้งโดยรวมและรายด้าน โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณเชิงเส้นตรงแบบ Stepwise Method หาผลหรืออิทธิพลของตัวแปรอิสระหลาย ๆ ตัวที่มีต่อตัวแปรตามหนึ่งตัว โดยผลการวิเคราะห์ สามารถแสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ค่าอำนาจพยากรณ์ของปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน โดยรวม (Stepwise)

ตัวแปร	Regression Coefficient					
	B	beta	B	beta	t	Sig
ด้านความเป็นผู้นำ (X1)	.601	.416	-	-	-	-
ด้านบุคลิกภาพ (X2)	.589	.445	.372	.314	2.965	.000**
ด้านมนุษยสัมพันธ์(X3)	.612	.523	-	-	-	-
ด้านคุณธรรมจริยธรรม(X4)	.587	.436	.448	.329	2.884	.000**
ด้านความสามารถในการบริหารงาน (X5)	.596	.445	.486	.374	2.989	.000**
ค่าคงที่ (Constant)		.624		.596		
Multiple R		.732		.712		
R ²		.659		.643		
Adjusted R ²		.642		.587		
F		171.023		168.225		

หมายเหตุ. * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง พบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่ จำนวน 5 ปัจจัย สามารถอธิบายตัวแปรตาม คือ การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 3 ปัจจัย โดยรวม ได้ร้อยละ 64.30 มีค่า R² = .643 และมีค่า F = 168.225 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $\alpha = .05$ เมื่อพิจารณาตัวแปรย่อย พบว่า ตัวแปรที่สามารถอธิบายการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยเรียงลำดับการนำเข้าสู่สมการ

ตามความสัมพันธ์ ดังต่อไปนี้ ปัจจัยด้านความสามารถในการบริหารงาน (X5) ปัจจัยด้านคุณธรรมจริยธรรม (X4) ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ (X2) สามารถเขียนรูปสมการ ค่ะแนตบ และคะแนมาตรฐานได้ ดังนี้

$$\text{สมการในรูปของคะแนตบ } \hat{Y} = .596 .486X5 + .448X4 + .372X2$$

$$\text{สมการในรูปของคะแนมาตรฐาน } \hat{Z} = .374X5 + .329X4 + .314X2$$

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา “ปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม” ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาระดับปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จากผลการวิจัย ระดับปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคามโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ใหญ่บ้านมีความเข้มแข็งทางจิตใจและร่างกายในอันที่จะยืนหยัดต่อสู้กับความยากลำบากต่าง ๆ ปฏิบัติต่อสังคมเหมาะสม คือ มีความสงบเสงี่ยมเข้าร่วมสมาคมกับผู้อื่นได้ดี มีความคล่องตัว กระฉับกระเฉง ให้การต้อนรับผู้มาเยือนด้วยอัธยาศัยอันดี เสียสละในการทำงานเพื่อส่วนรวม ความเที่ยงตรง และตรงต่อเวลา ในการปฏิบัติหน้าที่ จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้ปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2540 : 3) ที่อธิบายว่า ผู้นำ คือบุคคลที่มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่นมีบทบาทหรืออิทธิพลต่อคนในหน่วยงานมากกว่าผู้อื่น มีหน้าที่เหนือบุคคลอื่น มีบทบาทสำคัญที่สุดในหน่วยงานที่ทำให้หน่วยงานบรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับแนวคิดของสุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2550 : 13) ที่อธิบายว่า ผู้นำ คือบุคคลที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งอาจโดยการเลือกตั้งหรือแต่งตั้ง และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกให้มีอิทธิพลและบทบาทเหนือกลุ่มที่สามารถที่จะจูงใจ ชักนำ หรือชี้นำให้สมาชิกของกลุ่มรวมพลังเพื่อปฏิบัติกิจการต่าง ๆ ของกลุ่มให้สำเร็จ สอดคล้องกับแนวคิดของฉนิดา เวชญาลักษณ์ (2560 : 11-13) ที่อธิบายลักษณะผู้นำไว้ว่าลักษณะท่าทางหรือการวางตัว เป็นที่ประทับใจ มีความกล้าหาญ มีความเด็ดขาด มีความอดทน มีความกระตือรือร้น ยึดมั่นอยู่ในหลักศีลธรรมอันดีงามรักษาจรรยาจรรยา ยืนหยัดในความถูกต้อง และมีความสำนึกต่อความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน รู้จักแบ่งปัน รวมถึงการร่วมทำงานกับเพื่อนร่วมงานอย่างเสียสละ และสอดคล้องกับแนวคิดของกวี วงศ์พุ่ม (2550 : 12-18) ที่ได้อธิบายว่าในการพิจารณาภาวะผู้นำควรพิจารณาจากองค์ประกอบ 5 ด้าน ดังนี้ องค์ประกอบด้านความเป็นผู้นำ ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของนิรันดร์วดี กองเผือก (2561 : 6) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอบ้านหมี่ จังหวัด

ลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำมีผลต่อประสิทธิผลของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี อยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์ที่ 2 ศึกษาระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จากผลการวิจัยระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับมากโดยรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ใหญ่บ้านแนะนำลูกบ้านให้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ส่งเสริมการท่องเที่ยวในหมู่บ้านหรือในตำบลของตน วางตัวเป็นตัวอย่างในการไกล่เกลี่ยและจัดการปัญหาความขัดแย้งของราษฎรในพื้นที่ และร่วมมือกับหน่วยงานสวัสดิการในการแจ้งให้ชายสัญชาติไทยที่มีอายุอย่าง 18 ปีบริบูรณ์ไปลงบัญชีทหารกองเกิน ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับคำนิยามของประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2552 : 3) ที่อธิบายถึงการปฏิบัติงาน คือการที่บุคคลใช้ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทักษะ โอกาส ที่สามารถสังเกตได้ แสดงออกโดยการกระทำ หรือเป็นพฤติกรรม สอดคล้องกับแนวคิดของพลุ เดชะรินทร์ (2551 : 13) ที่อธิบายถึงการปฏิบัติงาน คือการกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเป็นการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งที่ได้กระทำ หรือปฏิบัติตามหน้าที่หรือตามบทบาทของบุคคล หรือองค์การใดองค์การหนึ่ง เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้และเป็นการแสดงออกให้เห็นได้ สังเกตได้ และได้สอดคล้องกับแนวคิดของสมยศ นาวิกาน (2546 : 58) ที่กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานของบุคคล ประกอบด้วยลักษณะของบุคคล ได้แก่ ความรู้ ความสามารถ ลักษณะทางจิตวิทยา ความพยายามในการทำงาน และการสนับสนุนจากองค์การ และผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของอชิรญาณ จันทระพิมพ์ (2552 : 85) ที่ได้วิจัยเรื่องการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอยักษ์ภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่าการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอยักษ์ภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อจำแนกในรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของกานต์ ฐิตะฐาน (2557 : 80) ที่ได้วิจัยความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมากสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาติ สมรักษ์ (2557 : 79) ที่ได้วิจัยความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลสงยาง อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลสงยาง อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร โดยรวมอยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์ที่ 3 ศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำจำนวน 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยมนุษยสัมพันธ์ 2) ปัจจัยคุณธรรมจริยธรรม 3) ปัจจัยความสามารถในการบริหารงาน ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ใหญ่บ้านเป็นบุคคลที่มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาสังคม ดูแล ปกครอง รักษาความสงบเรียบร้อย อำนวยความสะดวกและบริการ ให้แก่ประชาชน

ดังนั้นในการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านซึ่งจำเป็นที่จะมีภาวะผู้นำเข้ามาเป็นส่วนประกอบเพื่อให้การดำเนินการตามภาระหน้าที่นั้น เป็นประโยชน์ต่อประชาชนและสังคมอย่างสูงสุด การที่ผู้ใหญ่บ้านนั้นมีองค์ประกอบของภาวะผู้นำทั้งด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และมีความรู้ ความสามารถในการบริหารงานต่างๆ ให้สัมฤทธิ์ผลสูงสุดได้นั้นจึงนับเป็นความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาสังคม และประเทศชาติต่อไป ดังนั้นแล้วในการปฏิบัติงานในบทบาทของผู้ใหญ่บ้านจึงต้องอาศัยทั้งความรู้ความสามารถทางการบริหาร ด้านมนุษยสัมพันธ์ มีการพูดจาที่ไพเราะน่าฟัง มีการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความจริงใจ และรับฟังความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล พร้อมทั้งเป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรม มีความเสียสละต่อส่วนรวม ซื่อสัตย์สุจริต อันจะนำไปสู่การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่มีความสมบูรณ์และมีความพร้อมเหมาะแก่การเป็นที่พึ่งให้ประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กวี วงศ์พุด (2550 : 12-18) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของภาวะผู้นำ 5 ด้านนั้นคือองค์ประกอบด้านความเป็นผู้นำ คือผู้นำควรมีคุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ องค์ประกอบด้านบุคลิกภาพ คือมีลักษณะทางกายดี ทางสังคมดี ทางอารมณ์ดี ทางจิตใจดี ทางสติปัญญาดี องค์ประกอบของมนุษยสัมพันธ์ คือ รู้จักพูดจา ทักทายผู้อื่นโดยใช้คำพูดที่ไพเราะอ่อนหวาน ให้ความช่วยเหลือผู้อื่น รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างมีเหตุผลของผู้อื่น ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความจริงใจ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ และยอมรับเมื่อตัดสินใจผิดพลาด องค์ประกอบด้านคุณธรรมจริยธรรม คือ ความดีอันสูงสุด และธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ผู้นำจึงจะได้ชื่อว่าเป็นผู้นำที่มีคุณภาพ เสียสละเพื่อส่วนรวมด้วยความจริงใจ เป็นผู้ที่ซื่อสัตย์ ตั้งอยู่ในความสุจริตธรรม เป็นผู้ที่มีความเที่ยงตรง มีความยุติธรรม องค์ประกอบด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงาน มีคือต้องมีความรู้ความเข้าใจในนโยบายของหน่วยงานของตน มีแผนในการดำเนินงาน และปรับปรุงแผนงานอยู่เสมอเป็นคนตรงต่อเวลา ในการปฏิบัติหน้าที่

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอลำปาง จังหวัดมหาสารคาม มีข้อเสนอแนะเป็นดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ด้านความเป็นผู้นำ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ “ผู้ใหญ่บ้านมีความคิดริเริ่มในปฏิบัติหน้าที่” ดังนั้นผู้บังคับบัญชาของผู้ใหญ่บ้านควรส่งเสริมให้ผู้ใหญ่บ้านพัฒนาด้านความคิดริเริ่มโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย

2. ด้านบุคลิกภาพ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ “ผู้ใหญ่บ้านสามารถเข้าใจในเหตุการณ์ และสภาพการณ์ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี” ดังนั้นเมื่อมีเหตุการณ์ และสภาพการณ์ต่าง ๆ ผู้ใหญ่บ้านควรศึกษาอย่างละเอียดรอบคอบเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ จะทำให้สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาเหตุการณ์ และสภาพการณ์ต่างๆ ได้ตรงประเด็น

3. ด้านมนุษยสัมพันธ์ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ “ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความจริงใจ” ดังนั้นผู้ใหญ่บ้านควรพัฒนาและปรับปรุงตนเองในการปฏิบัติต่อประชาชน หรือผู้อื่น เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีความจริงใจ

4. ด้านคุณธรรมจริยธรรม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ “ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่มีอหิยาตย์อ่อนโยน รับฟังคำแนะนำของผู้อื่น” ดังนั้น ผู้ใหญ่บ้านควรรับฟังคำแนะนำและข้อเสนอแนะจากผู้ให้ข้อเสนอและด้วยความเคารพ ด้วยอหิยาตย์ที่เหมาะสม

5. ด้านความสามารถในการบริหารงาน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ “ผู้ใหญ่บ้านหมั่นศึกษาหาความรู้ปรับปรุงระบบการทำงานอยู่เสมอ” ดังนั้น ผู้ใหญ่บ้านควรหมั่นศึกษาหาความรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ในการปรับปรุงงาน และการปฏิบัติหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพ และทันสมัยอยู่เสมอ

6. ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ “ผู้ใหญ่บ้านป้องกันและปราบปราม ผู้ครอบครองที่ดินที่ผิดกฎหมายหรือกระทำอันตรายแก่สัตว์ป่า” ดังนั้น ผู้ใหญ่บ้านควรเพิ่มมาตรการป้องกันและปราบปราม ผู้ครอบครองที่ดินที่ผิดกฎหมายหรือกระทำอันตรายแก่สัตว์ป่า โดยอาจขอความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ และประชาชนในรูปของอาสาสมัคร

7. ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ “ผู้ใหญ่บ้านส่งเสริมลานค้าชุมชนเพื่อการประกอบอาชีพของราษฎร” ดังนั้น ผู้ใหญ่บ้านควรเพิ่มการ ส่งเสริมลานค้าชุมชนเพื่อให้ราษฎรเพิ่มรายได้จากการจำหน่ายสินค้า

8. ด้านการอำนวยความสะดวกธรรมให้กับประชาชน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ “ผู้ใหญ่บ้านร่วมกับหน่วยงานรัฐจัดอบรมราษฎรให้มีความรู้ด้านกฎหมาย” ดังนั้น ผู้ใหญ่บ้านควรร่วมมือกับหน่วยงานด้านกฎหมาย หรือสมาคมทนายความ หรือ สถาบันการศึกษา เพื่อจัดกิจกรรมการให้ความรู้ด้านกฎหมายกับประชาชน และควรทำอย่างต่อเนื่อง

9. ด้านการบริการ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ “ผู้ใหญ่บ้านจัดทำบัญชีสัตว์พาหนะที่ยังไม่ได้ทำตัวรูปพรรณอย่างสม่ำเสมอ” ดังนั้น ผู้ใหญ่บ้านควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการให้บริการจัดทำบัญชีสัตว์พาหนะที่ยังไม่ได้ทำตัวรูปพรรณ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยปัจจัยพบว่าภาวะผู้นำจำนวน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านมนุษยสัมพันธ์ 2) ด้านคุณธรรมจริยธรรม 3) ด้านความสามารถในการบริหารงานส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรวิจัยแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านความสามารถในการบริหารงาน

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2542). หนังสือด่วนที่สุด ที่ มท. 0311.2/2145 ลงวันที่ 4 สิงหาคม 2542.
- กรมการปกครอง. (2552). คู่มือการปฏิบัติงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- กวี วงศ์พุด. (2550). ภาวะผู้นำ. (พิมพ์ครั้งที่ 7) กรุงเทพมหานคร: พี เค อินเตอร์พริ้นท์.
- กานต์ ฐิตะฐาน. (2557). ความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทของ ผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัยจังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สำนักงานจังหวัดมหาสารคาม. (2564). รายงานประจำปี 2564. มหาสารคาม: สำนักงานจังหวัดมหาสารคาม.
- ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2560). ภาวะผู้นำทางการบริหาร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิรันดร์วดี กองเผือก. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของกำนันผู้ใหญ่บ้านในอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี. การค้นคว้าอิสระ หลักสูตรทวีปริญญาโททางรัฐประศาสนศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ และคณะ. (2552). การศึกษาพฤติกรรมและเงื่อนไขสิ่งแวดล้อมเพื่อการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในกลุ่ม เยาวชน แม่บ้าน และคนงานในโรงงาน. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสนับสนุนการวิจัยแห่งชาติ.
- พสุ เดชะรินทร์. (2551). หมวด 2 การวางแผนเชิงกลยุทธ์ศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: วิชั่นพรีน แอนด์มีเดีย.
- สมยศ นาวิการ. (2546). การบริหารและพฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ.
- สมชาติ สมรักษ์. (2557). ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลสงยาง อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สร้อยตระกูล (ติวานนท์) อรรถมานะ. (2541). พฤติกรรมองค์การ : ทฤษฎีการประยุกต์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2550). ภาวะความเป็นผู้นำ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ส. เอเชียเพรส จำกัด.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2540) “ภาวะผู้นำ” ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา. หน่วยที่ 5. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- อชิรญาณ์ จันทรพิมพ์. (2552). *การดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอยักษ์ภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อำเภอวาปีปทุม. (2565). *สรุปรายงานประจำปีของอำเภอวาปีปทุม 2564*. (เอกสารอัดสำเนา).
- Yamane, Taro. (1973). *Statistics; An Introductory Analysis*. (3rd ed). New York : Harper & Row.